

Ocene in poročila

Valentin Pivk: Gimnazija Kranj: 1810–2010: dvesto let od začetka gimnazijskega izobraževanja v Kranju. Kranj : Gimnazija, 2010, 200 strani.

O Gimnaziji Kranj, njeni zgodovini, delovanju, profesorjih in dijakih je bilo napisanih že nekaj publikacij in različnih prispevkov. V zadnjem obdobju se je pregledu njenega razvoja in delovanja podrobno posvetil mag. Valentin Pivk, ki je bil najprej dijak kranjske gimnazije, nato pa njen dolgoletni profesor (od 1970) in ravnatelj (1974–1996). V letu 2001 je izšla njegova obsežna knjiga *Gimnazija Kranj in stoletje njenih matur*, saj je bilo to leto, ko je Gimnazija Kranj praznovala 100 let prve mature. V delu je predstavil nastanek in razvoj gimnazij na Slovenskem ter številne vidike razvoja in delovanja Gimnazije Kranj.

V letu 2010 je izšlo njegovo drugo obsežno delo o zgodovini in delu Gimnazije Kranj, ki je pomenilo hkrati nadaljevanje in poglobitev zgodbe, prikazane že v prvi knjigi. Delo je bilo posvečeno 200-letnici začetka gimnazijskega izobraževanja v Kranju. Maršal August Marmont, vojvoda Dubrovniški, glavni guverner Napoleonovih Ilirskih provinc, je 10. oktobra 1810 izdal odlok o ustanovitvi novih gimnazij in licejev, med njimi tudi gimnazije v Kranju. Kljub temu da je ta prva, francoska gimnazija trajala kratek čas, velja leto 1810 za začetek gimnazijskega šolstva v Kranju in na Gorenjskem.

O pomenu Gimnazije Kranj in vrednosti knjižnega dela priča predgovor predsednika Republike Slovenije, dr. Danila Türka, ki je uvodoma izpostavil misel Alberta Einsteina: *»Šola je bila vedno najpomembnejši medij za prenašanje bogastva tradicije z generacije na generacijo. Danes morda to velja še toliko bolj kot včasih, ker je zaradi gospodarskega razvoja pomen družine kot nosilca tradicije oslavljen. Nadaljevanje in zdravje človeške družbe je torej še toliko bolj odvisno od šol.«* Navedena misel je danes aktualna še bolj, kot je bila takrat, ko jo je veliki znanstvenik izrekel. Gimnazijo Kranj je predsednik države opredelil kot eno osrednjih šolskih ustanov na Gorenjskem in v Sloveniji.

Ravnatelj Gimnazije Kranj, mag. Franc Rozman, je v prispevku *Knjigi na pot* ugotovil, da je gimnazija vseskozi uspešno premagovala izzive časa in ostala visoko v družbi najboljših šol v Sloveniji, ob jubileju pa je kot tretja gimnazija v Sloveniji

pridobila tudi program mednarodne mature. Gimnazija Kranj je poleg izdaje knjige ob praznovanju 200-letnice začetka gimnazijskega izobraževanja pripravila tudi različne prireditve.

Posebna vrednost šolstva v obdobju Ilirskih provinc izhaja iz Odloka o organizaciji javnega šolstva v Ilirskih provincah, ki ga je generalni guverner August Marmont izdal 4. julija 1810 in je med drugim določal, da je deželni jezik, kar so slovenski domoljubi razumeli kot slovenski jezik, postal učni jezik v osnovnih in nižjih srednjih šolah. V celoti se odlok ni izvajal, a je pomenil izhodiščni izziv za vsa nadaljnja prizadevanja za uvedbo slovenskega jezika v šole in krepitev nacionalne zavesti.

Med številnimi zanimivimi podatki in dokumenti, ki jih je zbral mag. Valentin Pivk, so zanimivi podatki iz začetka delovanja gimnazije v Kranju. Po uveljavitvi Marmontove odredbe je moral kranjski župan/mer Pagliaruzzi zagotoviti šolske prostore in predlagati učne moči. Odločil je, da gimnazija dobi prostore v stavbi kranjskega župnišča, ravnatelj pa je postal Josef Dagarin, kranjski kaplan, ki je bil tudi šolski inšpektor za Gorenjsko. Požar v Kranju maja 1811 je uničil tudi župnišče, kjer je bila francoska gimnazija, in, kot navaja avtor, tako »požgal« tudi gimnazijo samo. Vsa desetletja po prenehanju obstoja francoske gimnazije so bili v

Kranju priča utemeljenim strokovnim, socialnim in političnim prizadevanjem za ustanovitev gimnazije, ki pa so bila vse do leta 1861 neuspešna. V tem letu je prišlo do ustanovitve nižje klasične gimnazije, ki je bila leta 1870 spremenjena v nižjo realno gimnazijo in je hkrati postala prva slovenska gimnazija s slovenskim učnim jezikom. Sledila so leta, ko so se morali v Kranju vedno znova boriti za obstoj gimnazije, v letu 1894 pa je bila naposled ustanovljena popolna gimnazija, in sicer z namenom, da bi preoblikovala šolajočo se mladino v »narodno zavedne izobražence, ki naj bi prekvasili narod«. Pomemben datum v zgodovini gimnazije je 18. september 1897, ko je šola dobila svoje mogočno poslopje, zgrajeno po načrtih arhitekta Viljema Trea iz Ljubljane. Za Kranj je bil ta dan velik praznik, saj je bila šola slovesno predana svojemu namenu. Gimnazija je na Gorenjskem pridobila velik pomen, saj je zanimanje za izobraževanje toliko naraslo, da je stavba po štirih letih postala premajhna in so jo že leta 1903 na severni strani dozidali.

Prvi maturanti so na Gimnaziji Kranj maturirali leta 1901 in do leta 2010 se je zvrstilo 110 generacij, dosegli pa so številko 11.000 maturantov.

Med drugo svetovno vojno je bilo delovanje gimnazije prekinjeno. Z Uredbo o gimnazijah v šolskem letu 1945/46 ministrstva za prosveto Narodne vlade Slovenije je bila gimnazija v Kranju obnovljena kot osemrazredna realna gimnazija. V naslednjih letih je tako kot druge gimnazije tudi kranjska prešla številne šolske reforme, med drugim tudi usmerjeno izobraževanje v osemdesetih letih preteklega stoletja. Avtor ugotavlja, da so bile kljub utemeljenim kritikam v tem obdobju tudi pozitivne strani: veliko vlaganj v opremo šol, novi učbeniki, ustanovljeni učbeniški skladi in različne dejavnosti, ki so se ohranile tudi kasneje.

Leta 1979 je bil dograjen prizidek k stavbi gimnazije, med letoma 1986 in 1990 pa je bila celotna stavba obnovljena in funkcionalno dograjena. V šolskem letu 1990/91 so bili ponovno vpisani dijaki v 1. letnik gimnazijskega programa, dokončno pa je bil sklep o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Gimnazija Kranj potrjen maja 1997.

Celoten razvoj dogodkov nastanka in delovanja Gimnazije Kranj je avtor v knjigi dodatno ponazoril s kopijami dokumentov ter ga tako še bolj nazorno prikazal, osvetlil in potrdil. Prav tako je konkretno delovanje Gimnazije Kranj vključil v širši kontekst zgodovine in razvoja gimnazijskega šolstva.

Poleg prikaza zgodovinskega razvoja Gimnazije Kranj od začetkov pred dvesto leti je avtor pozornost namenil tudi učiteljem, ravnateljem in maturantom kranjske gimnazije.

Veliko natančnega zbiranja in preverjanja je bilo potrebnega za izdelavo abecednega seznama vseh učiteljev, ki so učili na gimnaziji (dodani so podatki

o predmetu, ki so ga poučevali, in v katerih letih so učili). Prav tako je objavljen seznam maturantov kranjske gimnazije od leta 2001 do 2009 (za obdobje od 1901 do 2000 je bil objavljen v knjigi, ki je izšla leta 2001).

Podrobneje je avtor predstavil 15 profesorjev, pri čemer se je zavedal, da bi si posebno obravnavo zaslužili še mnogi med profesorji, a je to nalogo prepustil nadaljnjemu raziskovanju preteklosti gimnazije. Ob predstavitvi profesorjev, od prvega, naravoslovca Mihaela C. Wurnerja (1862–1869), do prof. geografije, mag. Slavka Brinovca, je želel pokazati, »kakšni ljudje imajo zaslug za dobro ime kranjske gimnazije«. Posebej je, ob fotografiji ali vsaj objavi podpisa, predstavil tudi 22 ravnateljev, ki so v 191 letih delovanja gimnazije vodili to izobraževalno ustanovo in ki sta jim bila »razvoj in napredek gimnazije temeljno poslanstvo«.

Med enajsttisočglavo množico maturantov, ki so maturirali na Gimnaziji Kranj, je v knjigi posebej predstavljenih nekaj deset tistih, ki so se v nadaljnjem življenju še posebej uveljavili. Predstavitev se začne s prvim maturantom kranjske gimnazije iz leta 1901, zdravnikom in profesorjem medicine Pavlom Šavnikom (1882–1924), zadnji pa je maturant iz leta 1999, mednarodno priznani kitarist Ravi Shrestha.

O pomenu in kakovosti delovanja Gimnazije Kranj pričata tudi dve državni odlikovanji, ki ju je gimnazija prejela, prav tako pa tudi naklonjenost mecenov, kar omogoča boljše zunanje pogoje za kakovostno delo.

Knjigo sklene zanimiv in pregleden časovni trak, ki zajema najpomembnejše podatke iz 200-letne zgodovine kranjske gimnazije (izdelal Branko Šarabon).

Iz dela je mogoče razbrati, da je avtor mag. Valentin Pivk z gimnazijo tesno povezan, zato se je raziskovanju njene preteklosti tako poglobljeno posvetil. Pri pripravi knjige so mu bili v pomoč nasveti in dopolnila nekaterih sodelavcev, delo je lektorirala prof. Tina Lušina Basaj, za lepo, pregledno in urejeno podobo knjige pa je poskrbel tehnični urednik Matjaž Kavar.

Knjiga o kranjski gimnaziji ponuja veliko podatkov in se prepleta z vsebino prve knjige mag. Valentina Pivka, ki je izšla leta 2001. Tako po vsebinski kot oblikovni podobi obe deli ustvarjata celoto. Sta knjigi, ki ju bralec s spoštovanjem vzame v roke ter prek njune vsebine spozna in prepozna vrednost velikega pedagoško-izobraževalnega dela, ki ga je Gimnazija Kranj opravila skozi vsa obdobja svojega delovanja od prvih začetkov pred 200 leti.

Marjetka Balkovec Debevec